

ביאורים

התביעה המתבקשת מן האדם הטהור, להתנהל מתוך טהרה אמיתית, הינה תביעה רחבה מאוד, המכילה התייחסות לכל פרטי המחשבה המצורפים למעשה האדם. פעמים רבות פועל האדם מתוך כוונות קדושות וטהורות, אך למעשה מצטרף נדנדו קל של מחשבות זרות. אמנם מחשבות אלו אינן פוגמות פגימה משמעותית מאוד, אולם עם כל זה קשה להגדיר את הפעולה הזו כפעולה טהורה לגמרי.

על אף החסרון שקיים בעשיית המעשה בצורה שאינה טהורה לחלוטין, מדגיש הרמח"ל כי ודאי גם על אופן כזה של קיום המצוה אין המעשה נדחה, ועושהו מקבל עליו שכר. אבל זה לא מספיק. מי שהוא אוהב ה' באמת אינו מסכים להתפשר בדבר מהותי כל כך.

חוסר נכונותו של אוהב ה' האמיתי להתפשר בענייני טהרת המחשבה הינו חוסר נכונות טבעי ופשוט. כאשר האדם אוהב דבר גדול באהבת אמת, הוא מקריב את כולו למען הדבר. הקרבה זו נראית אולי למשקיף מן הצד כהקרבה קשה ולא נעימה, אולם לאוהב עצמו היא נותנת עונג ושמחה רבה.

טהרה זו של המחשבה, היא העיקר המשמעותי ביותר בעבודת ה'. כאשר מייחד האדם את ליבו לעבודת ה' שלימה, מקבלת כל עבודתו מעמד שונה ומרומם, והוא יוצק תוכן ומהות רצויים למעשיו. רק כאשר פועל האדם מתוך טהרה ניתן להגדירו כעובד ה' באמת. מדרגה זו של טהרת הלב היא זו שמבליטה את אבותינו הצדיקים, גדולי האומה, והיא אשר יוצרת את מדרגותיהם הגבוהות של הצדיקים.

הרחבות

• עשיית המצוות מתוך טהרת הלב

העקר לפניו שהלב יהיה טהור. הנביא ישעיהו מעביר את תוכחת הקב"ה לעם ישראל: "ויאמר אדני יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני ותהי יראתם אתי מצוות אנשים מלמדה: לכן הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תסתתר" [ישעיהו כט, יג-יד]. הקב"ה מוכיח את עם ישראל על כך שאף שהם מקפידים על קיום מצוות ה', ה'לב' חסר. הקשר אל הבורא מצטמצם לקיום מצוות מעשיות כחובה בלבד, ולא כדבר רצוי ואהוב. וכדברי הרד"ק שם: "כי מי שאינו עושה אלא מה שמצווה לבד ואינו מוסיף מעצמו אינו עושה הדבר מחפצו מרצונו".

בתוכחה זאת השתמש רבי יהודה החסיד: "וכשהוא נוטל ידיו ומברך או כשמברך על הפירות או על המצות השגורות בפי כל האדם יכוין לבו לברך לשם בוראו אשר הפליא חסדו עמו ונתן לו הפירות או הלחם ליהנות מהם וצוהו את המצות. ולא יעשה כאדם העושה דבר כמנהג ומוציא דברים מפיו בלא הגיון הלב. ועל זה חרה אף ה' בעמו ושלח לנו את עבדו ישעיה ואמר יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני ותהי יראתם אותי מצוות אנשים מלומדה". אמר הקדוש ברוך הוא לישעיהו, ישעיה ראה מעשי בני כי אינו אלא לפנים ומחזיקים בי כאדם שמחזיק ונוהג מנהג אבותיו בידו, באים בביתי ומתפללים לפי תפלות הקבועות כמנהג אבותם בלא לב שלם" [ספר חסידים מו].

אמנם מה שצריך לאדם יותר עיון ומלאכה רבה הוא תערובת האסור, דהיינו, שלפעמים האדם הולך ועושה מצוה לשמה ממש, שפך גזר אבינו שבשמים, אמנם לא יחדל מלשתף עמה איזה פנייה אחרת, או שישבחוהו בני האדם, או שיקבל שכר במעשהו.

ולפעמים אפלו אם לא יהיה מתכונן ממש לשישבחוהו, בשמח לבו על השבח ירבה לדקדק יותר, פעין מעשה של בתו של רבי חנינא בן תרדיון (עבודתו ירה ע"א) שהיתה פוסעת פסיעות יפות, וכיון ששמעה שאומרים, "כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו", מייד דקדקה יותר. הרי התוספת הזו נולד מכח השבח ששבחוהו, ואמנם אף על פי שאסור פזה בטל במעוטו, על כל פנים המעשה שתערבת פזה בתוכו - טהור לגמרי איננו, כי הנה קשם שאין עולה על גבי המזבח שלמטה אלא סלת נקיה מנפה בשלש עשרה נפה (עין משנה מנחות י, ד), שפך טהר לגמרי מכל סיג, כך אי אפשר לעלות על רצון מזבחו העליון להיות מעבודת האל השלמה והמבחרת אלא המבחר שבמעשים הטהור מכל מיני סיג.

ואינני אומר שמה שהוא זולת זה יהיה נדחה לגמרי, כי הרי הקדוש-ברוך-הוא אינו מקפח שכר כל בריה ומשלם שכר המעשים לפי מה שהם, אמנם על העבודה התמימה אני מדבר, הראויה לכל אוהבי ה' באמת, שלא יקרא בזה השם אלא העבודה הטהורה לגמרי, שלא תהיה הפנייה בה אלא לשם יתברך ולא לזולתו. וכל מה שיתרחק מן המדרגה הזאת, כפי הרבות רחוקו בן ירבה החסרון בה. הוא מה שדוד המלך עליו השלום אומר (תהלים עג, כה), "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ". ואמר כמו כן (שם ק"ט, קמ), "צרופה אמרתך מאד ועבדך אהבה", כי באמת העבודה האמתית צריכה להיות צרופה הרבה יותר מן הזהב ומן הכסף, והוא מה שאמר על התורה (שם י"ב, ז), "אמרות ה' אמרות טהורות, כסף צרוף בעליל לארץ מוקק שבעתים".

ומי שהוא עובד ה' באמת, לא יסתפק בזה במיעוט ולא יתרחק לקחת כסף מערב בסיגים ובדילים, דהיינו, עבודה מעורבת בפניות לא טובות, אלא הזך והטהור קראוי, ואז יקרא עושה מצוה כמאמרה שעליו אמרו זכרונם לברכה (שבת סג ע"א), "כל העושה מצוה כמאמרה, אין מבשרין אותו בשורות רעות", וכן אמרו זכרונם לברכה (מדרים סב ע"א), "עשה דברים לשם פועלן ודבר בהם לשמן", והוא מה שבוחרים אותם שהם עובדי ה' בלב שלם, כי מי שלא נתדבק עמו יתברך באהבה אמיתית, צרוף העבודה הזאת תהיה לו לטרח ולמשא גדול, כי יאמר מי יוכל לעמוד בזה. ונאנחנו בני חמר ולודי אשה אי אפשר להגיע אל הזקוק והצרוף הזה. אמנם אוהבי ה' וחפצי עבודתו, הנה שמח לבם להראות אמונת אהבתם לפניו יתברך ולהתעצם בצרופה וטהרתה, הוא מה שסו"ט דוד עצמו מאמרו (תהלים ק"ט, קמ), "ועבדך אהבה".

והנה באמת זהו המבוקש שבו נבחנום ונבדלים עובדי ה' עצמם במדרגתם, כי מי שידע לטהר לבו יותר, הוא המתקרב יותר והאוהב יותר אצלו יתברך, הם המה הראשונים אשר בארץ המה אשר גברו ונצחו בדבר הזה, האבות ושאר הרועים אשר טהרו לבם לפניו. הוא מה שדוד מזכיר אל שלמה בנו (דברי הימים א' כח, ט), "כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות הוא מבין". וכן אמרו זכרונם לברכה (סנהדרין קו ע"ב), "רחמנא לבא בעי". כי אין די לאדון ברוך הוא במעשים לבדם שיהיו מעשי מצוה, אלא העקר לפניו שהלב יהיה טהור - לכן בה לעבודה אמיתית. והנה הלב הוא המלך לכל חלקי הגוף ונוהג בהם, ואם הוא אינו מביא עצמו אל עבודתו יתברך אין עבודת שאר האברים כלום, כי אל אשר יהיה שמה רוח הלב ללכת - ילכו. ומקרא כתוב בפרוש (משלי כ, כ), "תנה בני לבך לי".

הטהור נקרא
עושה מצוה
כמאמרה"

דרגות עובדי
ה' - לפי שיעור
מידת הטהרה
("רחמנא ליבא
בעי")